

On the Anthroponymy of Sveti Lovreč Labinski

Nežić, Ivana

Source / Izvornik: **Čakavska rič : Polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi, 2019, XLVII, 47 - 79**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:176900>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-10**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Ivana Nežić
Rijeka

IZ ANTROPONIMIJE SVETOGA LOVREČA LABINSKOGA

**UDK: 811.163.42'282(497.571-37Labin)
811.163.42'373.23**

Rukopis primljen za tisak 12. 6. 2019.

*Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper*

Govor Svetoga Lovreča Labinskoga dijelom je južne podskupine labinske skupine govora koja se u dijalektološki relevantnoj literaturi uvrštava u središnji istarski poddijalekt čakavskoga ekavskog dijalekta. U ovom se radu donose osnovni povijesno-zemljopisni podatci o Svetom Lovreču Labinskom te pregled temeljnih fonoloških (vokalskih, konsonantskih i prozodijskih) značajki toga mjesnoga govora. Središnji je dio rada posvećen detaljnoj raščlambi antroponimijske građe prikupljene terenskim istraživanjem. Posebna se pozornost posvetila osobnim imenima, prezimena te osobnim i obiteljskim nadimcima. Te se tri osnovne antroponimijske kategorije promatraju s obzirom na njihovo jezično podrijetlo, a analizirane su i s motivacijsko-semantičkoga i s tvorbenoga aspekta.

Ključne riječi: Sveti Lovreč Labinski; labinski govori; ekavski čakavski dijalekt; antroponimija; osobno ime; prezime; nadimak

1. O SVETOM LOVREČU LABINSKOM I NJEGOVOJ POVIJESTI

Sveti Lovreč Labinski nalazi se na jugoistoku istarskoga poluotoka, tri-naest kilometara južno od Labina, a četiri kilometra sjeverno od Koromačna.

Do Drugoga se svjetskog rata selo sastojalo od dvaju praktički spojenih naselja – sjeverno se zvalo *Diminići* (*Dminići*), a južno *Sveti Lovreč*. Nakon Drugoga svjetskog rata čitavo se naselje naziva *Diminićima*, da bi zatim devedesetih godina prošloga stoljeća bilo preimenovano u *Sveti Lovreč Labinski*.¹ I dok mještani ljubomorno čuvaju i ističu kako se njihovo selo zove *Sveti Lovreč* (s čakavskim izgovorom: *Švétí Lovréc*), stanovnici susjednih sela, pa i čitave Labinštine, mnogo češće i radije rabe stariji ojkonom *Diminići*.² Ojkonom *Sveti Lovreč (Labinski)* hagonimnoga je postanja (prema zaštitniku mjesne crkve, svetom Lovri), dok ojkonom *Diminići* pripada podskupini imena zadružno-porodičnoga tipa skupine ojkonomima patronimnoga postanja izvedenih iz imena rodočelnika koja se ovjeravaju gotovo isključivo u množinskom obliku i završavaju na *-ići*.³ Prema svojim tvorbenim obilježjima *Sveti Lovreč (Labinski)* višečlana je ojkonomiska sintagma, a *Diminići* su nastali sufiksalmom tvorbom.

Stariji stanovnici Svetoga Lovreča sebe nazivaju *Prdužani*, što dolazi od nekadašnjega ojkonom *Prđubaš*⁴ koji se danas više ne rabi, a mlađim je stanovnicima nepoznat. Taj je prefiksalmi ojkonom nastao univerbizacijom prijedložne konstrukcije.⁵ Muški etnik od toga ojkonom glasi *Prdužon*, a ženski *Prdužonka*. Ti su stariji etnici u uporabi i kod starijega stanovništva okolnih sela, ali imaju negativne konotacije: za stanovnike se Svetoga Lovreča tvrdilo da su oholi i umišljeni, tj. da se drže *na vélo* jer su mnogi među njima bili vlasnici brodova pa su živjeli mnogo ljepše i lagodnije nego ovi iz okolice, koji su preživljavali isključivo zahvaljujući zemljoradnji i stočarstvu te su bili mnogo siromašniji od *Prdužana*. Stoga su susjedi rabili etnik *Prdužani* kad su željeli istaknuti negativne osobine stanovnika Svetoga Lo-

¹ U Istri postoji i Sveti Lovreč Pazenatički.

² Službeni lik ojkonom *Sveti Lovreč Labinski* i mjesni lik *Sveti Lovreč* u ovom će se radu rabiti usporedno.

³ V. Šimunović 2005: 94, 170.

⁴ Toponim je motiviran drugim toponimom, imenom rta: Sveti se Lovreč nalazi ispred rta Ubaš (*Ubaš*).

⁵ V. Šimunović 2009: 221.

vreća ili kad su im se željeli narugati. U mladih se generacija ti etnici uopće više ne rabe. U govorima labinske skupine, kojoj pripada i govor Svetoga Lovreča, rjeđe su u uporabi posvojni pridjevi, pa tako i ktetici, a uobičajeno je izražavanje posvojnosti sintagmom *ot + imenica u G*.⁶ Tako ne postoje ni potvrđeni etnici i ktetici od toga ojkonima već se samo kaže da je netko ili nešto *ot Švétega Lovreća*.

U okolici Svetoga Lovreča nalazi se nekoliko gradina iz brončanoga doba: Gradina na poluotoku Ubaš, Gradac u obližnjoj Tunarici, Cuf na Skitači i Gradac – Turan između Koromačna i Brovinja.⁷ Okolica je Svetoga Lovreča bogata i tumulima, prapovijesnim grobnicama, koje su u narodu poznate i kao gromače, kao što je Vela gromača kod Veloga kola na Skitači. Te gradine i prapovijesni tumuli datiraju se od 1800. do 1000. godine prije Krista. Postoje indicije i da je spomenuti položaj Gradac – Turan u blizini Svetoga Lovreča bio naseljen u rimskom razdoblju. U obližnjoj uvali Koromačno otkriveno je bogato nalazište amfora iz kasne antike (4. – 5. stoljeće), a upravo taj nalaz upućuje na mogući antički lokalitet u užoj okolici.

U razdoblju od pada Rimskoga Carstva do kraja 8. stoljeća Istrom vladaju razni vladari (Goti, Bizant, Langobardi), a bizantska je vlast nagovarala slavenska plemena da nasele pustu i neobrađenu zemlju. Krajem 8. stoljeća Istra dolazi pod vlast franačke države koja preko svojih vojvoda nastoji uvesti feudalni sustav. Stanovništvo se tomu suprotstavljalo jer su dotad živjeli uglavnom kao slobodni seljaci u porodicama i bili su vlasnici zemlje koju su obrađivali.⁸ Grčki povjesničar Konstantin Porfirogenet navodi da se u 10. stoljeću Hrvatska proteže od Rijeke Cetine pa sve do Istre, odnosno rijeke Raše i grada Labina, gdje završava Liburnija.⁹

U 12. stoljeću Labin i okolica pod vlašću su akvilejskih patrijarha, a 1420. godine potpadaju pod vlast Venecije i ostaju pod njezinom upravom sve do 1797. godine. Venecija je u 16. stoljeću počela na Labinštinu doseljavati talijanske obitelji koje su od općine otkupljivale imanja i tako su mnogi slobodni seljaci od posjednika postali kmetovi. Od slobodnih seljaka

⁶ Usp. Nežić 2013: 286–287.

⁷ Danas je taj lokalitet uništen, a pronađeno je mnogo krhotina keramike. V. Mihovilo-
vić 1997: 40.

⁸ Diminić 2003: 9.

⁹ *Istarska enciklopedija* 2005: 430.

spominju se tek nekoliko, među kojima i Gljupković na Brovinju i Skitači, ali danas toga prezimena više nema u ovom kraju.¹⁰

U 16. i 17. stoljeću dolazi do drugoga vala naseljavanja stanovništva koje pred Turcima bježi iz zaleđa Dalmacije i Hercegovine te naseljava ovaj kraj. U prvoj polovici 17. stoljeća osnovana je župa Sveti Lovreč, u kojoj su tada bila 32 ognjišta, a kao osnivači spominju se obitelji Višković, Diminić i Kobajić – ta su prezimena otada pa sve do današnjih dana prisutna na području župe, a upisana su i na ploči na pročelju crkve svetoga Lovre, zaštitnika mjesta.¹¹

Na već spomenutom položaju Gradac – Turan u 17. stoljeću, a možda i ranije, kulu gradi obitelj Battiala. Osnivač je te obitelji bio gusar tursko-albanskoga podrijetla koji je za račun Venecije napadao carske brodove koji su iz Bakra prevozili sol u Trst. Iz te kule obitelj Battiala kontrolira ovaj dio plovnooga puta na Jadranu i nadzire pomorsku granicu u korist Venecije, za koju su i ratovali protiv Turaka i Uskoka.¹² Tijekom vremena obitelj se bogatila i kupovala mnogobrojne posjede u južnom dijelu Labinštine te su tako u 18. stoljeću postali najveći zemljišni posjednici na tom području.

Nakon kratkotrajne austrijske uprave (1797. – 1804.), čitava Istra dolazi pod francusku vlast i ulazi u sastav Ilirskih provincija. Intenzivno se razvijala cestovna mreža, čemu su znatno pridonijeli upravo Francuzi, koji su za svoje kratke vladavine u Istri mnogo uložili u razvoj cestovnoga prometa. Godine 1813. u Istri započinje vladavina Austrije i u to se vrijeme na području Labinštine razvija rudarska industrija, grade se naselja, ceste, škole i bolnice. Austrijska vlast podiže 1873. godine svjetionik na obližnjoj Crnoj punti.¹³ Godine 1903. u Svetomu Lovreču susjednomu selu Vlakovu svećenik Ferdinand Hrdy otvara prvu hrvatsku školu u ovom kraju, a pohađaju je djeca iz Skitače, Brovinja, Svetoga Lovreča, Stanišova, Trgeta, Brgoda i Gore Glušića. Upravo je taj svećenik svojom panslavenskom orijentiranosti donio nova osobna imena u ovaj kraj:¹⁴ ubrzo nakon Hrdyjeva dolaska, u Svetom Lovreču nije bilo kuće koja nije imala barem jednoga Ferdinanda, Kazimira ili Stanislava. Otprilike u isto vrijeme kad je otvorena škola, izgra-

¹⁰ Diminić 2003: 23.

¹¹ Diminić 2003: 29.

¹² *Istarska enciklopedija* 2005: 63.

¹³ *Istarska enciklopedija* 2005: 148.

¹⁴ Diminić 2003: 52–53.

đena je i cesta od Labina do Svetoga Lovreča u duljini od trinaest kilometara, ujedno prva prometnica u ovom dijelu Istre.

Intenzivna gradnja, razvoj industrije, ukidanje feudalizma i nova upravna reforma dali su maha razvoju koji je naprasno prekinuo Prvi svjetski rat. Premda područje Svetoga Lovreča u ratu nije izravno stradalo, mnogi su muškarci iz ovoga kraja služili u austrougarskoj vojsci. Kao dokument o tome sačuvana je trojezična spomen-ploča na pročelju jedne kuće u obližnjem Brovinju. Na njoj se na njemačkom, talijanskom i hrvatskom jeziku podsjeća na austrijske vojnike koji su svoje živote izgubili u tom ratu. Nakon završetka Prvoga svjetskog rata Istra dolazi pod talijansku vlast i time započinje jedno drugačije razdoblje. Dolazi do gospodarskoga procvata i osuvremenjivanja života, ali i odnarođivanja Hrvata. Brišu se slavenska imena, a prezimena se i ojkonomi talijaniziraju. Otvara se i veći broj talijanskih škola: u Svetom Lovreču, Skitači, Brovinju, Brgodu.¹⁵ Dolazi i do prvoga većeg iseljavanja nezadovoljnoga stanovništva u inozemstvo.

Za ovaj je kraj i njegov gospodarski razvoj iznimno važna 1926. godina. Tada je talijansko društvo *SPEMA – Giuseppe Cinigliaro* iz Palerma podiglo tvornicu cementa zahvaljujući naslagama kvalitetnoga lapora na području Koromačna.¹⁶ Bila je to prva tvornica u ovom dijelu Istre, a njezinom je izgradnjom podignuto i radničko naselje Valmazzinghi, današnje Koromačno, u koje su se doselili radnici iz svih okolnih mjesta. Velik dio ljudi s Labinštine, osobito iz mjesta u užoj okolici Koromačna, svoju egzistenciju i danas osigurava radom u tvornici cementa. Uz kraći prekid proizvodnje od rujna 1943. do završetka Drugoga svjetskog rata, tvornica je do današnjega dana, sada pod imenom *Holcim Hrvatska*, u samom državnom vrhu po količini proizvedenoga cementa.

Izbijanjem Drugoga svjetskog rata, pogotovo nakon 1943. godine i kapitulacije Italije, u ovom kraju jača antifašistički pokret, a velik dio stanovništva priključuje se partizanskomu pokretu. Nakon završetka rata, Sveti Lovreč ulazi u sastav sudbenoga kotara Labin (Albona), koji je kasnije postao Općina Labin. U tom se razdoblju velik broj ljudi iz južne Labinštine iselio u Italiju i Sjedinjene Američke Države, a gospodarstvo se u početku sporo obnavlja. Osamdesetih godina prošloga stoljeća čitava Labinština do-

¹⁵ Diminić 2003: 74.

¹⁶ Milevoj 2003: 111–112.

življava gospodarski procvat, a u devedesetima ponovno dolazi do stagnacije. Osnutkom samostalne države Hrvatske Sveti Lovreč postaje dijelom Općine Raša.

O postanku Svetoga Lovreča Labinskoga nema pouzdanih podataka. Prema podacima iz 1946. godine Sveti je Lovreč nastanjivalo 69 obitelji s ukupno 274 stanovnika,¹⁷ dok se danas taj broj sveo na četrdesetak stalnih stanovnika. U ljetnim se mjesecima broj stanovnika udvostruči, pa čak i utrostruči jer mnogobrojni iseljenici iz inozemstva sa svojim obiteljima dolaze provesti godišnji odmor u rodnom kraju, a u posljednjem je desetljeću ljeti prisutan i nezanemariv broj turista. Premda je ranije vladao trend iseljavanja iz perifernih sela Labinštine, pa tako i iz Svetoga Lovreča (u inozemstvo, ali i u veće gradske sredine), posljednjih je godina aktualno vraćanje u rodni kraj, obnavljaju se stare kuće i polako se revitalizira život u ovom selu.

Do 19. se stoljeća stanovništvo Svetoga Lovreča bavilo ekstenzivnim tipom stočarstva (uzgoj ovaca, koza i krava) te zemljoradnjom (uzgoj pšenice, zobi, ječma, sirka, prosa, raži, kukuruza, krumpira, graha, kupusa, kelja, repe te maslina i vinove loze).¹⁸ Od 19. stoljeća sve se više okreću pomorstvu, ribolovu i rudarstvu te se postupno zapuštaju tradicionalni načini privređivanja (stočarstvo i zemljoradnju). U prvoj polovici 20. stoljeća, sve do početka Drugoga svjetskog rata, u Svetom se Lovreču pronalazi novi izvor zarade: po dvojica ili trojica muškaraca, uglavnom rođaci, zajedno kupuju brodove, jedrenjake, na kojima zapošljavaju ljude iz sela. Pred Drugi svjetski rat u ovom je kraju zabilježeno postojanje dvadesetak jedrenjaka u privatnom vlasništvu; u to vrijeme pomorstvom se bavi i od njega živi sve više ovdašnjih ljudi.¹⁹ Podizanjem tvornice cementa u Koromačnu velik se broj stanovnika Svetoga Lovreča zaposlio u njoj. Danas većinu stanovništva

¹⁷ Radi se o podacima iz dokumentacijske građe naslovljene *Cadastré national de l'Istrie* objavljene 1946. godine, kasnije priređene u obliku knjige pod naslovom *Prezimana i naselja u Istri. Narodnosna statistika u godini oslobođenja* (Bratulić – Šimunović 1985). Prema podacima iz te dokumentacije, odnosno knjige, područje današnjega Svetoga Lovreča Labinskoga bilo je dijelom katastarske općine Vlahovo (Stanišević; Vlacovo), a među četrnaest naselja te katastarske općine danas Svetomu Lovreču pripadaju tada zasebno izdvojeni Diminići, Letiši i Sv. Lovreč (Bratulić – Šimunović 1985: 37). L. Diminić spominje brojku od 244 stanovnika u Svetom Lovreču »prema popisu stanovništva iz pedesetih godina« (Diminić 2003: 186).

¹⁸ Diminić 2003: 18.

¹⁹ Diminić 2003: 127–130.

Svetoga Lovreča Labinskoga čine umirovljenici, dok mlađi svoju egzistenciju osiguravaju u tvornici u Koromačnu ili u obližnjem Labinu, a svakako valja istaknuti i ruralni turizam koji i u ovom mjestu uzima sve više maha.

2. O FONOLOŠKOM SUSTAVU GOVORA SVETOGA LOVREČA LABINSKOGA

Govor Svetoga Lovreča Labinskoga dijelom je središnjega istarskoga poddijalekta ekavskoga dijalekta čakavskoga narječja,²⁰ a u recentnijim je istraživanjima uključen u južnu podskupinu labinske skupine govora.²¹

Vokalski sustav mjesnoga govora Svetoga Lovreča Labinskoga sastoji se od pet vokalskih jedinica (*a, e, i, o, u*) i slogotvornoga sonanta *ʃ*, a kao alofoni se u govoru sporadično pojavljuju i otvoreni vokal *ɛ* (npr. *čěšta, děteljina*, ali i *čěsta, děteljina*), zatvoreni vokal *ɛ̣* (npr. *cěl* N jd. m., *pěć* gl. inf., ali i *cěl, pěć*), zatim vokal *y* (npr. *štoryli* pr. r. m. mn., ali i *štoryli*), zatvoreni vokal *ɔ* (npr. *ròba, škòla*, ali i *ròba, škòla*), labijalizirani vokal *ö* (npr. *omidör, tò* N jd. s., ali i *omidör, tò*) te labijalizirani vokal *ü* (npr. *drüga* N jd. ž., *verdüra*, ali i *drüga, verdüra*). Svaki dugi vokal *ā* zamijenjen je vokalom *o*: *bórka* 'barka', *blógo* 'blago, stoka', *brós* 'brazda', *hlód* 'hlad', *Hrvót* 'Hrvat', *kanòl* 'kanal', *Mòte* 'osobno ime: Mate', *Pòve* 'osobno ime: Pavao', pa tako i *ā* koji je odraz starojezičnoga fonema šva: *dòn* 'dan', *prošác* 'prasac', G mn. *ovòc* 'ovaca', *Užòm/Važòm* 'Uskrs' i sl. Potvrđena je čakavska nepreventivna vokalizacija poluglasa u »slabu« položaju (*Užòm/Važòm* 'Uskrs', *málin* 'mlin', *málinar* 'mlinar'), kao i čakavska zamjena prednjega nazala **ɛ̣* vokalom *a* iza palatala *j* u primjeru *žajik* 'jezik' (s naknadnom metatezom). Odraz je jata dosljedno ekavski u leksičkim korijenskim i tvorbenim te gramatičkim morfemima (*bréh* 'brijeg', *lěto* 'ljetno', *Měsec* 'Mjesec', *nedělja* 'nedjelja', *rekà* 'rijeka', *šéno* 'sijeno', *štěn* 'stijena', *Tělova* 'Tijelovo', *větar* 'vjetar'; *koléno* 'koljeno', *kòren* 'korijen'; L jd. m. r. *bráte, gróde*, L jd. ž. r. *njive, kúće*, L jd. s. r. *šelé* itd.), uz nekoliko leksičkih ikavizama (primjerice, *mihúr* 'mjehur', *tirat* 'tjerati' i sl.). Na vokalskom je planu zanimljiv i dvojak odraz stražnjega nazala **ɔ* u ovom go-

²⁰ V. Vranić 2005: 39.

²¹ V. Nežić 2013: 6, 378.

voru: **o* je zamijenjen vokalom *u* u korijenskim morfemima, u infinitivnim osnovama glagola s nerelacijskim morfemom *no* te u osnovi svršenoga prezenta glagola *bit* (*mús* ‘muž’, *ušénica* ‘gusjenica’, *ruká*, *žubi* N mn. ‘zubi’; *obrnút* ‘okrenuti’, *štisnut* ‘stisnuti’; *búden* 1. l. jd. prez.), a u gramatičkim je morfemima A jd. imeničkih riječi ženskoga roda te 3. l. mn. prezenta glagola na mjestu **o* zabilježen isključivo vokal *o* (A jd. ž. r. *Marijo*, *njivo*, *Tolijo*; 3. l. mn. prez. *govóro*, *peljójo*, *žnójo* itd.).²²

Konsonantski inventar ovoga mjesnoga govora sastoji se od dvadeset i četiri fonema. Rezultat jotacije skupina **dj* i *daj* je *j* (*mloj* ‘mlađ, mladi mjesec’, *tlji* N jd. m., *ráje* pril. itd.), ali je ovjeren i periferan fonem /d’/ u leksemima koji su uglavnom romanskoga podrijetla, osobito u osobnim imenima (*Ánd’elo*, *d’eméli* ‘blizanci’, *D’áni*, *D’énio*, *D’ína*, *D’ulijána*). U sustavu se nije razvio fonem /ž/, na svim se njegovim mjestima nalazi fonem /z/ (< ž, uslijed čakavizma), npr. *žép* ‘džep’. Fonem /f/ član je konsonantskoga sustava, no najčešće se pojavljuje u riječima stranoga podrijetla ili je rezultat promjene *v* u *f*: *fábrika*, *febrój* ‘veljača’, *Fido* (zoonim: ime psa), *Fráne* (osobno ime), *Frlónka* (osobni nadimak), *Garófula* (zoonim: ime krave), *kunfin* ‘kamen međaš’, *ófca*, *trfoja* ‘djetelina’. Spirant *h* dio je konsonantskoga inventara: *Hrvót* ‘Hrvat’, *Mihélje* (toponim: ime livade), *Miho* (osobno ime), *petéh*, *uréh*, *vřh*, a u dočetnom se položaju u riječi on nalazi i na mjestu *g*: *Bòh*, *bréh*, *vráh*. Kao i u mnogim drugim čakavskim ekavskim govorima, *g* se može ostvariti i kao zvučni velarni frikativ *ɣ* u svim pozicijama osim dočetnoj (npr. *Břyod* (ojkonim: Brgod), *dráɣa*, *ɣóbo* (prezime: Gobo), *ɣřm* ‘hrast’, *ɣřmáca* ‘kamenjar’, *jáɣoda*, *jáɣurika* ‘lovor’ itd.). Skupine **stj* i **skj* te *staj* i *skaj* dosljedno rezultiraju skupinom *śc*, što ovaj govor čini šćakavskim; *ugnjíšće* ‘ognjište’, *ušćáp* ‘uštap’. Palatali *l̥* i *n̥* rijetko se depalataliziraju, ali zabilježeni su i takvi primjeri: *faméja*²³ ‘obitelj’, *jónci* ‘janjci’, *úlika* ‘maslina’. Od konsonantskih je karakteristika govora Svetoga Lovreča Labinskoga najuočljiviji čakavizam, značajka koju i sami izvorni govornici ističu kao osnovno obilježje svojega zavičajnog idioma. Fonem se /č/ gotovo u svim primjerima zamjenjuje fonemom /c/: stanovnici naziv svoga sela izgovaraju čakavski: *Švéti Lovréc*, u selu je najveći blagdan *Lovrecéva*, a jedan se zaselak naziva *Lóncari*; od ostalih se primjera mogu izdvojiti i npr. *Cépić*

²² Više o vokalskom sustavu govora Svetoga Lovreča Labinskoga v. u Nežić 2013: 117–130.

²³ U ovom se primjeru provodi delateralizacija, zamjena *l̥* > *j*.

(ojkonim: Čepić), *četrták*, *čiština*, *kovóc* itd. Fonem se /č/ uglavnom ovjerava samo u posuđenicama romanskoga podrijetla, kao što su, primjerice, *čelěšte* ('nebeski plav'; tal. *celestes*), *čine* ('kino'; tal. *cinema*), *rančata* ('oranžada'; tal. *aranciata*). U starijih se generacija izvornih govornika na mjestima fonema /š/ i /s/ ovjerava /ś/, kao i /ž/ na mjestu /z/ i /ž/, npr. *brešcić*, *čěšta*, *Hrvóška*, *kráša* 'livada', *Óstri* 'najviši vrh brda Skitača, Oštri', *Ráša*, *škólj* 'otok', *Šlávica* (osobno ime: Slavica), *ušój* 'osoje'; *Božić*, *ježéro*, *težók*, *Žděnka* (osobno ime: Zdenka), *Žora* (osobno ime: Zora), *žvir* 'izvor, vrelo' itd. Mlađi govornici dosljedno čuvaju *s*, *š*, *z* i *ž* u svim pozicijama i ne poznaju srednje glasove *ś* i *ž*, ali i dalje sustavno zamjenjuju *č* s *c*.²⁴

U naglasnom sustavu govora Svetoga Lovreča Labinskoga došlo je do utruća opreka i po kvaliteti i po kvantiteti te je u njemu detektiran tzv. jednoakcenatski sustav na razini jezika, odnosno dinamički sustav, u kojem kao razlikovno obilježje funkcionira samo opreka po naglašenosti. Na razini se govora još uvijek razlikuju duljina i kraćina naglašena sloga, no oni više nemaju distinktivnu ulogu.²⁵

3. IZ ANTROPONIMIJE SVETOGA LOVREČA LABINSKOGA

3. 1. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Građa je za ovaj rad prikupljena terenskim istraživanjem koje je provedeno u dvije faze: prva se odvijala u ljetnim mjesecima 2008., a druga deset godina kasnije, tijekom ljeta 2018. godine. Prilikom prikupljanja građe u izravnom kontaktu s izvornim govornicima²⁶ rabljene su dvije temeljne me-

²⁴ S obzirom na veoma složenu situaciju s čakavizmom, u govoru Svetoga Lovreča Labinskoga detektiran je jedan konsonantski sustav s dvama podsustavima: jednim specifičnim za govornike starije životne dobi koji poznaju zamjene *s*, *š* > *ś* i *z*, *ž* > *ž* te drugim karakterističnim za mlađe govornike koji te zamjene ne provode. Više o tome v. u Nežić 2013: 151–181, gdje su prikazane i ostale osobitosti konsonantskoga sustava govora Svetoga Lovreča Labinskoga.

²⁵ V. Nežić 2013: 85–87, 193–194.

²⁶ U istraživanju su sudjelovale Slavica Diminić Franićova (rođ. Dobrić, 1924.), Lucija Klarić Luce Kaparova (rođ. Diminić, 1924. – 2015.), Laura Juretić Benjaminova (rođ. Višković, 1931.) te Lidija Učakar Moricina (rođ. Višković, 1939.). Radi se o najstarijim stanov-

tode: slobodni razgovor te anketiranje, odnosno primjena upitnika kojim su se ciljano prikupljali relevantni podatci. Dio je građe ekscerptiran i iz knjige *Sveti Lovreč Labinski i okolica* Lucijana Diminića (Diminić 2003), da bi zatim ti podatci bili naknadno provjereni u razgovoru s obavjesnicima. Svi su intervjui s informatorima snimani, a nakon toga dijelovi su tih zvučnih zapisa transkribirani te je tako pripremljena građa koja je potom analizirana, što će biti predstavljeno u središnjem dijelu ovoga rada.

3. 2. ANTROPONIMIJSKE KATEGORIJE U SVETOM LOVREČU LABINSKOM

U govoru Svetoga Lovreča Labinskoga osobu se najčešće naziva osobnim imenom: ili temeljnim osobnim imenom koje je u službenoj uporabi (npr. *Antòn, Frànjo, Kàrlo, Màrio, Romàno, Šilvào...*; *Àna, Domènika, D'ina, Romàna, Šlávica, Ždènka...*) ili neslužbenim osobnim imenom koje nastaje bilo pokraćivanjem, bilo izvođenjem od temeljnoga osobnog imena (npr. *Bèpi, Màtić, Mire, Šipe, Tonić, Viko...*; *Albinica, Kòte, Lúce, Ninka, Tonina...*). Budući da dio stanovnika ima i osobne nadimke, može ih se i na taj način identificirati (npr. *Grdeljin, Mácić, Mrki, Pinelić, Tripa...*), a ponekad je u uporabi i dvoimenska formula koja se sastoji od osobnoga imena i nadimka (npr. *Ànd'elo Gigo, Ànd'elo Mùlo, Låura Benjamìnova, Lidija Gåsparova, Marija Frlònka, Marija Pinka*). Vrlo se često koristi i dvoimenska formula koja se sastoji od osobnoga imena i obiteljskoga nadimka (npr. *Ívan Bazaliska, Martin Matulinac, Mòte Tèštić, Pòve Žanetić, Žamarija Kaplanić...*), a ponekad je u uporabi i troimenska formula dijelovi koje su osobno ime i dva obiteljska nadimka (npr. *Ívan Dòmcač Ivić, Ívan Dòmcač Meštrić, Ívan Gopcić Nànetov, Kàžimir Gopcić Vláhov, Šlåve Gopcić Jùretov, Žamarija Gopcić Kapàrov, Vitòrio Bazaliska Zlatàrov, Ànd'elo Bazaliska Màricin, Jòsip Marijòn Fòskin, Jåkov Šimòn Petrinkin, Jòsip Tèštić Udovicin, Martin Žanetić Miškin, Štånišlav Žanetić Pažinkin...*).

Velik dio antroponimijskoga fonda Svetoga Lovreča (preciznije, osobnoimenske i prezimenske građe) bio je između 1923. i 1942. godine podvrg-

nicama Svetoga Lovreča, koje su ondje provele cijeli svoj život, a obitelji kojih, kako tvrde, otkad se god pamtí žive u tom mjestu.

nut nasilnomu potalijančivanju:²⁷ primjerice, *Ivan* > *Giovanni*, *Jakov* > *Giacomo*, *Josip* > *Giuseppe*, *Viktor* > *Vittorio*; prezime *Dobrić* postaje *Dobri* ili *Dobrini*, *Višković* se bilježi kao *Viscovi*, *Kobajić/Kobavić* preoblikuje se u *Cobai* ili *Cavalli*, *Diminić* u *Dimini* i sl.²⁸ Od 1943. godine prezimenima se postupno vraćaju izvorni likovi, ali osobna imena najčešće ostaju u potalijančenu liku jer se ona nisu osjećala neprirodnima s obzirom na to da je u osobnoimenskom sustavu dulje vrijeme bio prisutan (a tako je i danas) velik broj osobnih imena talijanskoga podrijetla.

3. 3. OSOBNA IMENA

3. 3. 1. Načela nadijevanja osobnih imena

Do sredine 20. stoljeća u Svetom su se Lovreču Labinskom osobna imena najčešće nadijevala ili prema kalendarskom načelu ili prema načelu nasljeđivanja. Vrlo su često novorođena djeca dobivala osobno ime prema svetcu koji se slavio na dan ili oko dana njihova rođenja. Što se pak nasljeđivanja osobnih imena tiče, dulje je vrijeme bila prisutna praksa nadijevanja osobnoga imena prvorodenomu sinu prema ocu, a prvorodne su kćerke često nasljeđivale majčino osobno ime. Zabilježeni su i primjeri nadijevanja osobnih imena unucima prema djedu, odnosno unukama prema baki (pri čemu očeva, odnosno majčina loza nisu igrale pritom veću ulogu, odnosno nije postojalo neko posebno pravilo koje bi se primjenjivalo vezano uz redoslijed rođenja djeteta i nadijevanje osobnoga imena prema pretku s očeve ili majčine strane, kao što je to prisutno u nekim drugim sredinama).²⁹ Budući da je u prošlosti bila prisutna i veća smrtnost djece u mlađoj dobi, vrlo se često događalo da prvo sljedeće dijete koje se rodi dobije osobno ime prema djetetu koje je umrlo. U najnovije vrijeme, uz sve frekventnija pomodna osobna imena, zabilježena je i pojava da praukuke nasljeđuju osobna imena svojih prabaka.

²⁷ V. Šimunović 2009: 88–89.

²⁸ Diminić 2003: 75.

²⁹ Usp. npr. Čilaš Šimpraga 2011: 341, Horvat 2015: 116, 121.

3. 3. 2. Muška osobna imena

U Svetom su Lovreču Labinskom u službenoj uporabi zabilježena sljedeća muška osobna imena:³⁰ *Albino, Áldo, Álen, Ánd'elo (Anđelo), Antòn, Anžúlo (Anzulo), Armàndo, Atilio, Benjamin, Brùno, Cèzare (Cezare), Ćiril, Ćèdo, Dàlibor, Dàmir, Danilo, Dàntko, Dèan, Dìntko, Dìno, Domèntko, D'áni (Đani, Gianni), D'ino (Đino, Gino), D'ulijàno (Đulijano, Giuliano), D'ùlio (Đulio, Giulio), D'ústo (Giusto), Ēcio (Ezio), Ēdi, Ēntko, Ēugen, Feòdor, Fèrdinand, Feručo, Filip, Fjòre (Fiore), Flàvio, Frànc, Frànjo, Gàspar (Gašpar), Gòran, Gverino (Guerino), Īlija, Īvan, Īve,³¹ Jàkomo, Jàkov, Jànež (Janez), Jòšip (Josip), Kàrlo, Kàzimir (Kazimir), Lèonard, Lòvre, Lùcijan, Lučàno (Luciano), Mánuel, Màrin, Màrio, Màrijan, Màrko, Mارتin, Mátko, Métod, Miho, Milan, Milèntko, Milio, Mòte, Nèlo, Nèvio, Nikola, Pàolo, Pàtrik, Pètar, Pjerino, Pòve, Primo, Renàto, Rinàldo, Romàno, Ševèro (Severo), Šilvào (Silvano), Šimùn (Šimun), Štànislav (Stanislav), Štànko (Stanko), Vèdran, Vice, Viktor, Vitòrio, Vjèkošlav (Vjekoslav), Vlადimir, Žamarija (Zamarija).*

Prema podrijetlu ta se osobna imena mogu podijeliti u dvije osnovne skupine: ona narodnoga podrijetla, odnosno idioglotska, te ona stranoga podrijetla, odnosno aloglotska. Narodnoga su podrijetla temeljna osobna imena *Dàmir, Gòran* i *Vèdran*, zatim osobna imena *Milan, Milèntko* i *Štànko* nastala izvođenjem iz pokraćenoga osobnog imena, osobno ime *Āèdo* nastalo pokraćivanjem te složena osobna imena *Štànislav, Vjèkošlav* i *Vlადimir*. Osobno ime *Dèan* može biti narodnoga ili stranog podrijetla. Među osobnim

³⁰ Osobna se imena u ovom radu donose prema transkripciji likova koje su potvrdili oba vjesnici koji su sudjelovali u ovom istraživanju. Budući da se radi o osobama starije životne dobi, one u svom govoru ovjeravaju čakavizam sa srednjim glasovima *ś* i *ž* na mjestu glasova *s* i *š*, odnosno *z* i *ž*. Stoga se i sva onimijska građa bilježi sa *ś* i *ž*, ali se kod osobnih imena u službenoj uporabi, kao i kod prezimena, u zgradama donose i njihovi službeni likovi bez srednjih glasova.

Dio prikupljene osobnoimenske građe talijanskoga podrijetla primarno se navodi u izvornoj inačici, a u slučajevima gdje postoji, u zgradama se navodi i službena inačica osobnoga imena (npr. *D'ani* : *Gianni*). Slična je situacija i s trima pomodnim ženskim osobnim imenima koja su zapisana u izgovornom liku, dok je u zgradama njihov službeni lik.

³¹ U osobnim imenima *Īvan* i *Īve* moguć je u govoru starijega stanovništva fakultativni ostvaraj protetskoga *j*: *Jivan, Jive*, ali takvi su likovi sporadični i sve se rjeđe bilježe i kod starijih govornika, dok ih mlađi uopće ne poznaju.

imenima stranoga podrijetla najveća je podskupina osobnih imena kršćanske provenijencije, među kojima su biblijska *Daniło*, *Dàńko* i *Mànuel*, biblijsko-svetačka *Benjamin*, *Filip*, *Ílija*, *Ívan*, *Íve*, *Jàkov*, *Jòšip*, *Màrko*, *Màtko*, *Miho*, *Mòte* i *Šimùn*, te svetačka *Antòn*, *Brùno*, *Frànjo*, *Lòvre*, *Lùcijan*, *Màrin*, *Martín*, *Nikola*, *Pètar*, *Pòve* i *Vice*. Osobna imena *Kàžimir*, *Léonard* i *Pàtrik* dubinski su svetačkoga podrijetla, no u ovom su osobnoimenskom fondu ona primarno aloglotska: *Kàžimir* potječe iz slavenskih jezika, *Léonard* iz germanskih jezika, a *Pàtrik* je latinskoga postanja. S tvorbenoga aspekta najveći broj ovih osobna imena čine ona neizvedena, ali dio je njih nastao i sufiksacijom (*Daniło*), pokraćivanjem (*Íve*, *Miho*, *Mòte*, *Pòve*, *Vice*) te sufiksacijom prethodno pokraćena osobnoga imena (*Dàńko*, *Màtko*), a samo je *Kàžimir* složeno osobno ime. Osobno se ime *Màrijan* smatra ili temeljnim stranim imenom latinskoga podrijetla ili izvedenim imenom biblijsko-svetačkoga podrijetla. Od preostalih muških osobnih imena najviše ih je talijanskoga podrijetla; neka su od njih neizvedena: *Albino*, *Áldo*, *Ànd'elo*, *Armàndo*, *Atilio*, *Cèzare*, *Dìno*, *Domèniko*, *D'àni*, *D'ino*, *D'uliàno*, *Ècio*, *Èncò*, *Feručò*, *Fjòre*, *Flàvio*, *Gverino*, *Jàkomo*, *Lučàno*, *Màrio*, *Nèlo*, *Nèvio*, *Pàolo*, *Primo*, *Renàto*, *Rinàldo*, *Romàno*, *Šilvàno* i *Vitòrio*; neka su pokraćena: *Dìńko* (< *Domeniko*), *D'ùlio* (< *Giuliano*), *D'ùsto* (< *Giustiniano*), *Mìlio* (< *Emilio*), a jedno je osobno ime nastalo slaganjem: *Žamaríja*. Grčkoga su podrijetla osobna imena *Èugen* i *Mètod*, a *Fèrdinand* i *Kàrlo* germanskoga su podrijetla. Osobna imena *Frànc* i *Jànež* slovenskoga su podrijetla, *Èdi* i *Èdo* pokraćena su osobna imena engleskoga podrijetla, a po jedno je osobno ime francuskoga, grčkoga, češkoga i latinskog podrijetla: *Álen*, *Ciril*, *Dàlibor* i *Viktor*. Stranoga su podrijetla i osobna imena *Anžùlo*, *Fèodor* i *Gàšpar*, no njihov se jezični izvor ne može preciznije odrediti.

Valja napomenuti da su se narodna osobna imena *Dàmir*, *Dàńko*, *Dèan*, *Gòran* i *Milènko* u osobnoimenskom repertoaru Svetoga Lovreča Labinskoga pojavila od 60-ih godina 20. st., dok su osobna imena *Álen*, *Dàlibor*, *Mànuel*, *Màrko*, *Pàtrik* i *Vèdran* prvi put zabilježena u 80-im godinama 20. st. U 21. st. pojavljuje se osobno ime *Léonard*. Nositelji osobnih imena *Ílija* i *Jànež* u Sveti su se Lovreč Labinski doselili sredinom 90-ih godina 20. st.

U neslužbenoj su uporabi u Svetom Lovreču Labinskom zabilježena sljedeća muška osobna imena: *Bèpi*, *D'ènio*, *Jòce*, *Jùre*, *Lipe*, *Lovíja*, *Matić*, *Mènigo*, *Mèto*, *Mija*, *Mikùla*, *Mile*, *Mire*, *Miro*, *Nàndo*, *Šipe*, *Šlave*, *Tòne*, *Tòni*, *Tonić*, *Viko*. Osobno ime *Bèpi* nastalo je pokraćivanjem talijansko-

ga osobnog imena *Giuseppe*. Pokraćivanjem talijanske inačice temeljnoga osobnog imena *Ēugen* (*Eugenio*, odnosno *Euđenio*) nastalo je osobno ime *D'ènio*. Od službenoga osobnog imena *Jàkov* pokraćivanjem je dobiveno osobno ime *Jòce*. Premda osobno ime *Juraj* u temeljnom liku nije zabilježeno kao službeno, u neslužbenoj je uporabi zabilježena njegova pokraćena inačica *Jure*. Osobno ime *Filip* u neslužbenoj uporabi dobiva pokraćeni izvedeni lik *Lipe*, a *Lovija* je neslužbeni lik osobnoga imena *Luigi*, odnosno *Luid'i*, koje kao takvo nije zabilježeno u službenoj uporabi. Izvođenjem od službenoga osobnog imena *Mòte* nastalo je osobno ime *Màtić*. *Mènigo* nastaje pokraćivanjem osobnoga imena *Domèniko*, dok je *Mèto* skraćeni lik službenoga osobnog imena *Mètod*. Pokraćivanjem osobnoga imena *Žamarija* dobiveno je neslužbeno osobno ime *Mija*. *Mikula* je čakavska varijanta temeljnoga svetačkoga osobnog imena *Nikola*. Osobno ime *Mile* nastalo je pokraćivanjem službenoga osobnog imena *Milènko*. *Kàžimir* se u neslužbenoj uporabi pokraćuje u *Mire* ili *Miro*, a *Fèrđinand* u *Nàndo*. Osobno ime *Šipe* predstavlja pokraćeni lik osobnoga imena *Jòšip*, a *Šlave* potječe od dvaju osobnih imena: *Vjekošlav* i *Štanišlav*. Pokraćivanjem osobnoga imena *Antòn* dobivena su osobna imena *Tòne* i *Tòni*, a izvođenjem je iz pokraćenoga lika nastalo osobno ime *Tonić*. Osobno ime *Viko* dobivamo pokraćivanjem osobnoga imena *Vjekošlav*.

U Svetom je Lovreču Labinskom zabilježena i zanimljiva pojava da se dio muških osobnih imena u neslužbenoj uporabi talijanizira, pa tako *Īvan* postaje *D'ani*, *Lùcijan Lučàno*, *Màrijan Marijàno*, a *Viktor Vitòrio*. Izuzev osobnoga imena *Marijàno*, sva su ova druga osobna imena potvrđena i u službenoj uporabi. Budući da je u antroponimijskom fondu ovoga mjesta prisutan doista velik broj osobnih imena talijanskoga podrijetla, ne treba čuditi ova praksa kojom se i druga, netalijanska osobna imena u neslužbenoj uporabi privode tomu obrascu.

3. 3. 3. Ženska osobna imena

Sljedeća su ženska osobna imena ovjerena u službenoj uporabi u Svetom Lovreču Labinskom: *Adrijàna*, *Albina*, *Àna*, *Andréa*, *And'elina* (*Anđelina*), *Ànica*, *Àntica*, *Antonèla*, *Antònija*, *Bòjana*, *Danijèla*, *Dàrinka*, *Dionòra*, *Domènika*, *D'ina* (*Đina*), *D'ulijàna* (*Đulijana*), *Evelina*, *Fòška* (*Foška*), *Gàbi* (*Gaby*), *Ileàna*, *Īvana*, *Jànja*, *Jàšna* (*Jasna*), *Jèlica*, *Katarìna*, *Kjàra*

(*Chiara*), *Krišti* (*Christy*), *Làra*, *Làura*, *Lidija*, *Lucija*, *Marija*, *Martina*, *Mèri*, *Milèna*, *Mirta*, *Nàtaša* (*Nataša*), *Ólga*, *Onorina*, *Pètra*, *Renàta*, *Romàna*, *Šlávica* (*Slavica*), *Šnjèžana* (*Snježana*), *Šunčica* (*Sunčica*), *Šuži* (*Suzi*), *Tànja*, *Úlika*, *Vànda*, *Ždènka* (*Zdenka*), *Žòra* (*Zora*).

Ženska osobna imena narodnoga podrijetla dijelom su temeljna: *Bòjana*, *Janja*, *Jašna*, *Šunčica*, *Úlika* i *Žòra*, a dijelom sufiksalne izvedenice: *Dàrinka*, *Milèna*, *Šlávica* i *Šnjèžana*. Od kršćanskih osobnih imena potvrđeno je biblijsko osobno ime *Danijèla*, zatim biblijsko-svetačka osobna imena *Àna*, *Ànica*, *Ívana* i *Marija* te svetačka osobna imena *Albina*, *Àntica*, *Fòška*, *Katarina*, *Lucija*, *Martina* i *Pètra*. Dio je tih osobnih imena nastao mocijskom tvorbom prema muškim osobnim imenima: *Albina*, *Danijèla*, *Ívana*, *Martina* i *Pètra*, osobno ime *Ànica* izvedeno je sufiksalsnom tvorbom, a osobno ime *Àntica* izvedeno je od pokraćenoga muškoga osobnog imena. Latinskoga su podrijetla osobna imena *Adrijàna*, *Antònija*, *Onorina* i *Renàta*, talijanskoga podrijetla *And'elina*, *Antonèla*, *Domènika*, *D'ina*, *D'ulijàna*, *Kjàra* (*Chiara*) i *Romàna*, a grčkoga su postanja osobna imena *Jèlica* (koje je sufiksalna izvedenica) te *Lidija* i *Mirta*. Osobna imena *Adrijàna* i *Romàna* nastala su mocijskom tvorbom od muških osobnih imena. Dio je osobnih imena ruskoga podrijetla: *Làra*, *Nàtaša*, *Ólga* i *Tànja*, dva su engleskoga podrijetla: *Evelina* i *Mèri*, a potvrđeno je i po jedno osobno ime poljskoga (*Vànda*), češkoga (*Ždènka*) i rumunjskoga podrijetla (*Ileàna*). Za nekoliko se zabilježenih osobnih imena ne može pouzdano ustvrditi jezični izvor te se ona definiraju kao ostala osobna imena stranoga podrijetla: *Andrèa*, *Dionòra*, *Gàbi* (*Gaby*), *Krišti* (*Christy*), *Làura* i *Šuži*.

Osobnoimenski repertoar Svetoga Lovreča Labinskoga tijekom 60-ih i 70-ih godina 20. st. obogatila su osobna imena *Adrijàna*, *Danijèla*, *Dionòra*, *D'ulijàna*, *Evelina*, *Mèri*, *Milèna*, *Mirta*, *Nàtaša*, *Onorina*, *Šnjèžana*, *Šuži* i *Vànda*. U 80-im su godinama 20. st. prvi put zabilježena osobna imena *Bòjana*, *Ileàna*, *Làra* i *Tànja*, dok su se u 90-im godinama 20. st. pojavila osobna imena *Andrèa* i *Antonèla*. U 21. st. potvrđena su pomodna osobna imena *Gàbi* (*Gaby*), *Kjàra* (*Chiara*) i *Krišti* (*Christy*) te osobno ime *Renàta*. Nositeljice osobnih imena *Janja* i *Šunčica* doselile su se u Sveti Lovreč Labinski sredinom 90-ih godina 20. stoljeća.

Uz navedena se ženska osobna imena u neslužbenoj uporabi pojavljuju još poneka: *Albinica*, *Dòmica*, *Kòte*, *Lúce*, *Nèta*, *Ninka*, *Tonina*. Osobna imena *Kòte* i *Lúce* nastala su pokraćivanjem temeljnih svetačkih osobnih ime-

na *Katarina*, odnosno *Lucija*. *Nèta* je dobiveno pokraćivanjem aloglotskoga osobnog imena *Žanèta*, koje kao takvo nije zabilježeno u službenoj uporabi. Osobno ime *Dòmica* nastaje izvođenjem od pokraćenoga aloglotskoga osobnog imena *Domènika*, a iz istoga je osobnog imena pokraćivanjem dobiveno osobno ime *Nnka*, dok je *Tònina* nastalo izvođenjem od pokraćenoga neslužbenoga muškoga osobnog imena *Tòne*. Izvođenjem od temeljnoga svećakoga osobnog imena *Albina* dobiveno je osobno ime *Albinica*.

3. 3. 4. Sklonidba osobnih imena

Muška se osobna imena sklanjaju prema *a*-deklinaciji imenica muškoga roda (jedino je *V* uvijek jednak *N*), a samo se službeno osobno ime *Žamarija* i neslužbena osobna imena *Lovlja* i *Mija* sklanjaju kao imenice *e*-deklina-cije – čak i osobna imena *Ālija*, *Nikola* i neslužbena inačica *Mikūla*, koja se uobičajeno sklanjaju prema *e*-deklinaciji, u govoru Svetoga Lovreča Labinskoga priklanjaju se *a*-deklinaciji muškoga roda.³² U dvosložnih i trosložnih osobnih imena koja završavaju na *-o* ili *-e* (izuzev aloglotskih osobnih imena *Ānd'elo*, *Anžūlo*, *Ārmāndo*, *Ātilio*, *Domèniko*, *D'ūlijāno*, *D'ūlio*, *Ēcio*, *Flāvio*, *Jākomo*, *Kārlo*, *Mārio*, *Milio*, *Nēvio*, *Pāolo*, *Primo*, *Renāto*, *Šēvero*, *Vitōrio* te pokraćenih neslužbenih osobnih imena *D'ēnio* i *Mēnigo*) u svim se padežima osim u *N* i *V* jednine osnova proširuje sufiksom *-et*.³³

Primjer sklonidbe muškoga osobnog imena koje završava konsonantom: *N* *Āntōn*, *G* *Āntōna*, *D* *Āntōnu*, *A* *Āntōna*, *V* *Āntōn*, *L* *Āntōnu*, *I* *Āntōnon*.

Primjer sklonidbe muškoga osobnog imena koje završava na *-e*: *N* *Šīpe*, *G* *Šīpeta*, *D* *Šīpetu*, *A* *Šīpeta*, *V* *Šīpe*, *L* *Šīpetu*, *I* *Šīpeton*.

Primjer sklonidbe muškoga osobnog imena koje završava na *-o*: *N* *Šīlvāno*, *G* *Šīlvāneta*, *D* *Šīlvānetu*, *A* *Šīlvāneta*, *V* *Šīlvāno*, *L* *Šīlvānetu*, *I* *Šīlvāneton*.

³² Više o deklinaciji imenica u govoru Svetoga Lovreča Labinskoga v. u Nežić 2013: 206–249.

³³ »Riječ je o interpolaciji suglasnika /t/ radi razbijanja slijeda od dva samoglasnika: onoga na dočetu osnove i onoga kojim počinje relacijski morfem (...) Proširak /t/ u osnovama kosih padeža model je koji je u ishodišnome jeziku bio svojstven suglasničkim t-osnovama srednjega roda, što su tijekom jezične evolucije izgubile svoju morfološku posebnost, a trag im je ponegdje ostao u reliktima poput ovoga u hipokoristika muškoga roda.« (Lukežić 1998: 107–108). V. i Nežić 2013: 235.

Sklonidba osobnog imena *Lovija*: N *Lovija*, G *Loviji*, D *Lovije*, A *Lovijo*, V *Lovija*, L *Lovije*, I *Lovijo*.

Ženska se osobna imena sklanjaju prema *e*-deklinaciji, pri čemu je V uvijek jednak N: N *Marija*, G *Mariji*, D *Marije*, A *Marijo*, V *Marija*, L *Marije*, I *Marijo*. Osobna imena kojima osnova završava konsonantom *c* (*Albinica*, *Jélica*, *Šlávica*, *Šúnčica*) u G imaju nastavak *-e*. Osobnim imenima *Kóte* i *Lúce* osnova se pri sklonidbi u svim padežima osim N i V jednine proširuje sufiksom *-t-*: N *Lúce*, G *Lúce*t*i*, D *Lúce*t*e*, A *Lúce*t*o*, V *Lúce*, L *Lúce*t*e*, I *Lúce*t*o*.³⁴ Osobna imena *Gábi* (*Gabi*), *Krišti* (*Christy*), *Méri* i *Šúzi* indeklinabilna su, ali ih stariji govornici počesto proširuju sufiksom *-ic-* (*Gábica*, *Krištica*, *Mérica* i *Šúžica*) ne bi li ih tako uspjeli uklopiti u deklinacijski obrazac kojemu pripadaju sva ostala ženska osobna imena (G *Gábice*, *Krištice*, *Mérice*, *Šúžice* itd.).

3. 3. 5. Posvojni pridjevi od osobnih imena

Posvojni se pridjevi od muških osobnih imena tvore na nekoliko načina.

Osobnim imenima *Lovija*, *Mija* i *Žamarija* dodaje se sufiks *-in* kao za ženska osobna imena: *Lovijin* (*-a*, *-o*), *Mijin* (*-a*, *-o*), *Žamarijin* (*-a*, *-o*). Osobnim imenima *Bépi*, *D'áni*, *Édi* i *Tóni* dodaje se sufiks *-ev-*: *Bépijev* (*-a*, *-o*), *D'ánijev* (*-a*, *-o*), *Édijev* (*-a*, *-o*), *Tónijev* (*-a*, *-o*). Dijelju se dvosložnih i trosložnih osobnih imena koja završavaju na *-o* ili *-e* pred sufiksom *-ov* dodaje proširak *t* (*Brúno*, *Čédo*, *Danilo*, *Dinko*, *Dino*, *D'ino*, *D'ústo*, *Éncó*, *Ferúčo*, *Fránjo*, *Gverino*, *Íve*, *Lóvre*, *Lučáno*, *Márko*, *Mátko*, *Miho*, *Milénko*, *Móte*, *Nélo*, *Pjerino*, *Póve*, *Rináldo*, *Románo*, *Šilváno*, *Štánko*; *Jóce*, *Júre*, *Lipe*, *Méto*, *Mile*, *Mire*, *Miro*, *Nándo*, *Šipe*, *Šláv*e, *Tóne*, *Viko*), npr. *Brúnetov* (*-a*, *-o*), *Fránjetov* (*-a*, *-o*), *Ívetov* (*-a*, *-o*), *Mihetov* (*-a*, *-o*), *Póvetov* (*-a*, *-o*), *Šláv*etov (*-a*, *-o*) i sl. Svim se ostalim muškim osobnim imenima, službenima i neslužbenima, dodaje sufiks *-ov-*: *Antónov* (*-a*, *-o*), *D'énijov* (*-a*, *-o*), *Éugenov* (*-a*, *-o*), *Kázimirov* (*-a*, *-o*), *Ménigov* (*-a*, *-o*) itd.

Posvojni se pridjevi od ženskih osobnih imena tvore sufiksom *-in-*: *Albinin* (*-a*, *-o*), *Lucijin* (*-a*, *-o*), *Marijin* (*-a*, *-o*), *Ólgin* (*-a*, *-o*), *Toninin* (*-a*, *-o*), *Ždénkin* (*-a*, *-o*). U posvojnih se pridjeva tvorenih od osobnih imena kojima osnova završava na *k* ili *c* ne provodi palatalizacija: *Albinicin* (*-a*,

³⁴ V. i Nežić 2013: 235–236.

-o), *Ánicin* (-a, -o), *Domènikin* (-a, -o), *Dòmicin* (-a, -o), *Jèlicin* (-a, -o), *Šlávicin* (-a, -o), *Šunčicin* (-a, -o), *Úlikin* (-a, -o).³⁵ Posvojni pridjevi od osobnih imena *Kòte* i *Lúce*, poput muških osobnih imena koja završavaju na -e, pred sufiksom -in dobivaju proširak *t*: *Kòtetin* (-a, -o), *Lúćetin* (-a, -o).³⁶ Od osobnih imena *Gàbi* (*Gaby*), *Krišti* (*Christy*), *Mèri* i *Šúzi* poseban se oblik posvojnih pridjeva tvori tako da se ta osobna imena, najčešće kod starijih govornika, proširuju sufiksom -ic- (*Gàbica*, *Krištica*, *Mèrica* i *Šúžica*) te se na takav lik osobnoga imena dodaje sufiks -in.

U govoru se Svetoga Lovreča Labinskoga posvojnost mnogo češće izražava sintagmom *ot* + *imenica* u *G*: *ot Antòna*, *ot Šipeta*, *ot Šilvàneta*, *ot Mariji*, *ot Lúćeti*, *ot Šúzi* / *ot Šúžice*.³⁷

3. 4. PREZIMENA

U Svetom su Lovreču Labinskom danas prisutna sljedeća prezimena: *Báf*, *Bašanèže* (*Basaneže*), *Baškjèra* (*Baskijera*), *Čuljak*, *Diminić*, *Dòbrić*, *Faragùna*, *Gòbo*, *Grgić*, *Juretić*, *Klarić*, *Kobajić/Kobavić*,³⁸ *Miletić*, *Mušcardin* (*Mušcardin*), *Šimleša* (*Šimleša*), *Tòmičić*, *Učakar* i *Višković* (*Višković*). Starosjedilačka su prezimena u selu *Diminić*, *Kobajić/Kobavić* i *Višković*, a jako su dugo prisutna i prezimena *Dòbrić*, *Faragùna*, *Gòbo*, *Juretić*, *Klarić*, *Šimleša*, *Tòmičić* i *Učakar* (koja su u selo došla tako što su se tu priženili njihovi nositelji, počesto rodom iz obližnjih sela). Nositelji prezimena *Čuljak*, *Grgić*, *Miletić* i *Mušcardin* doselili su se u Sveti Lovreč

³⁵ Posvojni pridjevi osobnih imena koja završavaju na *c* ne nude sami za sebe nikakve informacije o (ne)provođenju palatalizacije kad je riječ o čakavskim govorima, kakav je i govor Svetoga Lovreča Labinskoga: i da je provedena palatalizacija *c* > *č*, uslijed čakavizma na tom bi se mjestu našao *c*. Iz pridjeva tvorenih od osobnih imena koja završavaju na *k* razvidno je pak da se palatalizacija ne provodi jer je tu zadržan *k*, iz čega možemo generalno zaključiti da se palatalizacija u ovoj kategoriji i poziciji u govoru Svetoga Lovreča ne provodi.

³⁶ O tvorbi posvojnih pridjeva u govoru Svetoga Lovreča Labinskoga v. i Nežić 2013: 286. O sklonidbi pridjeva u tom mjesnom govoru v. u Nežić 2013: 277–284.

³⁷ V. Nežić 2013: 286–287.

³⁸ Riječ je o inačici istoga prezimena, a ne o dvama različitim prezimenima. Zanimljivo je da se ne samo u različitim obiteljskim lozama jedne obitelji nego čak i među članovima iste uže obitelji pojavljuje različito zapisano prezime: u nedavnoj je prošlosti zabilježen slučaj da su otac i jedan sin imali upisano službeno prezime *Kobajić*, a majka i drugi sin *Kobavić*.

Labinski 80-ih i 90-ih godina 20. st., dok su prezimena *Báf* i *Báškjèra* zajedno sa svojim nositeljima ovamo došla početkom 21. stoljeća. Prema podacima iz knjige *Prezimana i naselja u Istri* u selu su postojala i prezimena *Dùndara*, *Filipi*, *Hèrak*, *Kirac*, *Licul*, *Martini*, *Ràjković*, *Rùdan* i *Šumberac* (*Šumberac*),³⁹ no danas u Svetom Lovreču Labinskom ne živi nijedan nositelj tih prezimena.

Starosjedilačka prezimena *Diminić* i *Višković* patronimna su prezimena motivirana osobnim imenima: prezime *Diminić* nastalo je od pokraćenoga osobnog imena *Dimko* (< *Dimo* < *Dominik*),⁴⁰ a prezime *Višković* od osobnoga imena *Visko* (< *Vicko* < *Vice* < *Vinko/Vincent*).⁴¹ Motivacija starosjedilačkoga prezimena *Kobàjić/Kobàvić* nije nam poznata, no zasigurno se i tu radi o patronimnom prezimenu nastalom od osobnoga imena ili nadimka.⁴² Prezimena *Dòbrić*, *Jùretić*, *Klàrić*, *Grgić*, *Miletić* i *Tòmičić* antroponimnoga su podrijetla: *Dòbrić* i *Klàrić* najvjerojatnije su metronimna prezimena motivirana ženskim osobnim imenima *Dobra* i *Klara*,⁴³ a *Grgić*, *Jùretić*, *Miletić* i *Tòmičić* patronimna prezimena motivirana muškim osobnim imenima, odnosno hipokoristicima (*Jureta*, *Grgo*, *Mileta*, *Tomica*).⁴⁴ Prezime *Gòbo* nadimačkoga je podrijetla, a upućuje na tjelesnu manu, odnosno nedostatak (*gòbo* ‘šepavac’).⁴⁵ Slične je motivacije i prezime *Čùljak* koje se povezuje s nadimkom *Čule*, odnosno apelativom *čule* ‘čovjek malenih uški’.⁴⁶ Nadimačkoga su podrijetla i prezimena *Báf* i *Muškarđin* nastala prema općim imenicama *báf* ‘brk’ i *muškarđin* ‘gizdelin, kicoš’, od kojih prvo ukazuje na određenu tjelesnu osobinu, a drugo na specifično ponašanje. Prezime *Učakar* etničko je.⁴⁷ Stranoga su podrijetla (talijanskoga, odnosno

³⁹ V. Bratulić – Šimunović 1985: 38. L. Diminić piše da se odmah nakon Drugoga svjetskog rata u Svetom Lovreču mogu pronaći prezimena *Diminić*, *Višković*, *Kobavić*, *Dundara*, *Gobo*, *Licul*, *Rajković*, *Dobrić*, *Herak*, *Filipi* i *Adum* (Diminić 2003: 186).

⁴⁰ V. Šimunović 2006: 126.

⁴¹ V. Šimunović 2006: 462, 464.

⁴² Prezime *Kobajić/Kobavić* moglo je nastati ili prema pokraćenom osobnom imenu *Koba* < *Jakov/Jakob*, ili prema osobnom nadimku koji bi se mogao povezati sa zoonimom *kobac* (Šimunović 2006: 198, 231).

⁴³ V. Šimunović 2006: 42, 45.

⁴⁴ V. Šimunović 2006: 335, 395, 408.

⁴⁵ V. Šimunović 2006: 21.

⁴⁶ V. Šimunović 2006: 225–226.

⁴⁷ V. Šimunović 2006: 394.

furlanskoga) prezimena *Baškjera* i *Bašanèze* (potonje pripada podskupini etnonimskih i etničkih prezimena),⁴⁸ a prezime je *Šimleša* albanskoga podrijetla (riječ je o prezimenu hagianimnoga postanja, imenskoj sintagmi *shënt* 'sveti' + *Lesh* 'Aleksandar').⁴⁹ Istrorumunjskoga je podrijetla prezime *Faraguna* (od rumunjskoga *făra gună* 'koji je bez gunja').⁵⁰

Ukratko ćemo se osvrnuti i na tvorbu zabilježenih prezimena, prilikom čega ćemo izostaviti ona stranoga podrijetla. Prezimena *Báf*, *Góbo* i *Muškardín* nastala su transonimizacijom (osobni nadimak > prezime; onimizacijom od pridjeva dobiven je nadimak *Góbo*, a onimizacijom od imenica nadimci *Báf* i *Muškardín*), dok je transonimizacijom etnonima dobiveno prezime *Účakar*. Sufiksalmom su tvorbom nastala sljedeća prezimena: sufiksom *-ić* prezimena *Dìminić*, *Dòbrić*, *Grġić*, *Juretić*, *Klarić*, *Kobajić*/*Kobavić*, *Miletić*, *Tòmičić* i *Višković*, a sufiksom *-ak* prezime *Čuljak*.

3. 5. NADIMCI

3. 5. 1. Osobni nadimci

Tijekom ovoga istraživanja u Svetom je Lovreču Labinskom zabilježeno nekoliko osobnih nadimaka: muški nadimci *Cinjare*, *Čiko*, *Gigo*, *Grdeljin*, *Jance*, *Kanarin*, *Króco*, *Kume*, *Mácić*, *Mateša*, *Miki*, *Mulo*, *Pinelić*, *Pokopàn*, *Puškorja*, *Ròsa*, *Ròspo*, *Škrpòc*, *Šturlò*, *Tripa*, *Vuk*, te ženski nadimci *Benjaminova*, *Frlònka*, *Gášparova* i *Pinka*. Svakako valja istaknuti da je osobnih nadimaka u Svetom Lovreču kroz povijest bilo mnogo više, no veći je broj njih s vremenom preuzeo funkciju obiteljskih nadimaka, stoga se oni ne prikazuju na ovome mjestu nego u sljedećem poglavlju ovoga rada.

Dio je ovjerenih nadimaka motiviran tjelesnim osobinama, odnosno manama svojih nositelja, njihovim duhovnim značajkama ili specifičnim ponašanjem. Podrugljivi nadimak *Króco* motiviran je tjelesnom karakteristikom, odnosno manom nositelja koji je šepao (prema glagolu *krócat* 'šepati'). Tjelesnom osobinom motiviran je i nadimak *Miki*: nositelj je crnokos i tamne

⁴⁸ V. Šimunović 2006: 395.

⁴⁹ V. Šimunović 2006: 132.

⁵⁰ V. Šimunović 2006: 135, 187.

puti. Vjerojatno je izgledom svoga nositelja bio motiviran i nadimak *Tripa*: nositelj je po svoj prilici bio debeo, odnosno velika trbuha (*tripe* ‘iznutrice, pren. trbuh’). Duhovnim je značajkama motiviran pogrđni nadimak *Štúrlo* koji upućuje na mentalne sposobnosti nositelja: *štúrlo* je slabouman čovjek, glupan, bedak (leksem je tvorbeno povezan s imenicom *štúpido* ‘glupan, bedak’). Nadimak *Puškorja* motiviran je ponašanjem nositelja koji je bio sklon pretjeranomu govorenju, a još je pritom bio i glasan (odnosno, puškarao je; od *puškàrat* ‘mnogo i glasno govoriti’). Govornom manom nositelja motiviran je nadimak *Jance*: radilo se o čovjeku koji je mucao i pogrešno izgovarao neke glasove (od glagola *jécat* ‘mucati’).

Nadimke *Grdeljin* i *Kanarin* nosili su muškarci koji su lijepo i rado pjevali, a nastali su metaforizacijom od naziva za životinje (prema *grdeljin* ‘češljugar’ i *kanarin* ‘kanarinac’). Sličnoga su postanja i sljedeći nadimci, koji uglavnom upućuju na izgled ili ponašanje svojih nositelja: *Mácić* (prema *macić* ‘mačić, mali mačak’), *Róšpo* (prema *róšpo* ‘riba grdobina’; radilo se o čovjeku izrazito ružna lica), *Škrpóc* (prema *škrpóc* ‘riba škarpina’; nositelj je uvijek bio crven u licu poput škarpine), *Vúk* (prema istoimenoj životinji; radilo se o čovjeku divljega, opasnoga karaktera). Nadimak *Róša* dobiven je metaforizacijom od naziva za biljku, talijanizma *rosa* ‘ruža’, a motiviran je fizičkim izgledom nositelja koji je bio izrazito lijep muškarac, poput ruže.

Metaforizacijom prema predmetu iz materijalnoga svijeta nastao je nadimak *Pinélic*: radi se o malom kistu (*pinélu*). Slične je motivacije i nadimak *Cinjare*, nastao prema glagolu *cinjât* ‘lemiti’, a radi se o djelatnosti kojom se nositelj nadimka bavio.

Osobnim su imenima motivirani nadimci *Čiko* i *Máteša*: prvi je nastao pokraćivanjem temeljnoga osobnog imena *Doméniko*, a drugi sufiksalsnom tvorbom iz temeljnoga osobnog imena *Móte*. U ovim primjerima nije riječ o muškim osobnim imenima u neslužbenoj uporabi, nego upravo o osobnim nadimcima.⁵¹

Nadimak *Múlo* pogrđan je, a motiviran je društvenim statusom nositelja: riječ je o djetetu nepoznata oca, odnosno izvanbračnom djetetu, tj. *múlcu*.

⁵¹ Zaključak o statusu ovih dvaju antroponima – je li riječ o neslužbenim osobnim imenima ili nadimcima – donijet je na temelju razgovora s obavjesnicima koji su sudjelovali u ovom istraživanju.

Društvenim statusom, odnosno materijalnim stanjem neizravno je motiviran i nadimak *Pokopán*, a izravna je motivacija za njega konkretan događaj: anegdota kaže da je nositelj otišao k talijanskim vojnicima u vrijeme rata moliti kruha za svoju gladnu obitelj, a zauzvrat je nosio buket cvijeća i pritom govorio: »Una rosa per poco pan'!« ('jedna ruža za malo kruha'). Nadimak *Kùme* neizravno je motiviran apelativom kojim se izražavaju međuljudski odnosi (*kùme* 'kum'), a izravan je povod bilo ponašanje nositelja nadimka: osoba svoga krsnoga kuma nikada nije nazivala njegovim osobnim imenom nego mu se uvijek obraćala s *kùme*, zbog čega su nakon nekoga vremena suseljani počeli podrugljivo i tu osobu tako nazivati. Nadimak *Gìgo* nepoznate je motivacije.

Prema vrsti su riječi svi zabilježeni muški osobni nadimci imenički, izuzev nadimka *Mìki* koji je pridjevske strukture. Što se pak tvorbe muških osobnih nadimaka tiče, većina je nastala onimizacijom od apelativa (*Grdeljin*, *Kanarin*, *Kùme*, *Màcić*, *Pinèlić*, *Ròša*, *Ròšpo*, *Škrpòc*, *Štùrlo*, *Tripa*, *Vùk*) i pridjeva (*Mìki*). Nadimci *Cinjare*, *Jànce*, *Kròco*, *Màteša*, *Mùlo* i *Puškorja* tvoreni su sufiksalsnom tvorbom. Nadimak *Čìko* nastao je pokračivanjem od temeljnoga osobnog imena, a samo je nadimak *Pokopán* tvoren slaganjem.

Nadimke *Gìgo* i *Mùlo* nose muškarci osobnoga imena *Ànd'elo* te se ti nadimci najčešće rabe kao sastavni dio dvoimenske formule *osobno ime + nadimak*: *Ànd'elo Gìgo*, *Ànd'elo Mùlo*, a vrlo se rijetko rabe samostalni.

Ženski nadimci *Benjaminova* i *Gàšparova* potječu od antroponima: očevi nositeljica tih nadimaka nosili su osobna imena *Benjamin* i *Gàšpar*. Nadimak *Frlónka* motiviran je etnonimom *Furlanka* 'stanovnica Furlanije – sjeveroistočne Italije'; riječ je o ženi čija obitelj vuče podrijetlo iz te talijanske pokrajine. Nadimak *Pínka* nepoznata je podrijetla.

Zanimljivo je istaknuti da su ženskim osobama nadimci nadijevani u slučaju entropije osobnih imena (za razliku od muških osoba gdje to nije bio nužan preduvjet): budući da su postojale dvije *Laure*, jedna je morala biti i *Benjaminova*; dvije su *Lidije* pa je jedna *Gàšparova*; a bilo je čak nekoliko *Marija* pa su dvije od njih bile *Frlónka* i *Pínka*. Entropija se kod muških osoba najčešće razrješavala uporabom obiteljskih nadimaka, o čemu će više riječi biti u sljedećem poglavlju ovoga rada, a najčešće se jednako postupalo i kod ženskih osoba, izuzev primjera koji su protumačeni na ovome mjestu.

Osobni se ženski nadimci izrazito rijetko rabe samostalno i najčešće se potvrđuju u obliku dvoimenske formule *osobno ime + nadimak*: *Laura Benjaminova, Lidija Gašparova, Marija Frlonka, Marija Pinka*.

Promotrimo li zabilježene ženske nadimke s tvorbenoga aspekta, vidljivo je da su *Benjaminova* i *Gašparova* nastali sufiksalsnom tvorbom (sufiksom *-ova*), a *Frlonka* je dobiven tranonimizacijom etnonima. Morfološki je nadimak *Frlonka* imenički, dok su *Benjaminova* i *Gašparova* pridjevskoga tipa.

3. 5. 2. Obiteljski nadimci

S obzirom na to da su u Svetom Lovreču Labinskom starosjedilačka svega tri prezimena (*Diminić, Kobajić/Kobavić i Višković*), a nekad je u selu živjelo i više stotina ljudi, obiteljski su nadimci bili nužni da bi se razlikovale pojedine obitelji istoga prezimena. Takvi su nadimci veoma stari, najstariji vjerojatno i dvjestotinjak godina, a za najmlađe se procjenjuje da postoje sedamdeset do osamdeset godina. Obiteljski nadimci u Svetom Lovreču Labinskom nastaju prema osobnom imenu (u službenom ili neslužbenom liku) ili nadimku najstarijega člana, odnosno glave obitelji, češće muške, ali ponekad i ženske osobe. Svi se ti obiteljski nadimci čuvaju do današnjih dana, a u slučajevima kada se obitelj odselila, njezini su članovi nadimak nosili sa sobom. Druge obitelji koje su se useljavale u kuću nisu preuzimale nadimak nekadašnjih stanara, a novi stanovnici sela (doseljeni u posljednjih četrdesetak godina) nemaju obiteljske nadimke.

Tijekom ovoga istraživanja u Svetom Lovreču Labinskom zabilježen je veći broj obiteljskih nadimaka. Osobito je zanimljiva pojava dvočlanih obiteljskih nadimaka, npr. *Antòn Bažališka Makarunić, And'elo Bažališka Maricin, Lovre Bažališka Mravinkin, Vitòrio Bažališka Žlatarov, Ivan Dòmcač Ivić, Ivan Dòmcač Meštrić, Jakov Franić Jacina, Kàžimir Gopčić Belinin, Šlève Gopčić Juretov, Žamarija Gopčić Kaparov, Ivan Gopčić Nanetov, Kàžimir Gopčić Šorinkin, Kàžimir Gopčić Vlahov, Jòšip Marijòn Fòškin, Jakov Šimòn Petrinkin, Jòšip Teštić Udovicin, Ivan Žanetić Miškin, Štanišlav Žanetić Pažinkin, Žamarija Županetov Picin* itd. Ta je pojava uvjetovana brojnošću obitelji koje su nosile ponajprije isto prezime, a zatim i isti obiteljski nadimak: pojedine su obitelji koje su nosile konkretan obiteljski nadimak imale velik broj članova i račvale su se u nekoliko loza te su im na onaj postojeći dodavani novi obiteljski nadimci kako bi se znalo o kojoj je

točno lozi riječ. Tomu je zasigurno pridonio i repertoar muških osobnih imena: iako se na prvi pogled može činiti da je taj dio antroponimijskoga fonda Svetoga Lovreča Labinskoga poprilično bogat, zapravo je većina muškaraca u vrijeme kad su se obiteljski nadimci najintenzivnije nadijevali nosila desetak istih osobnih imena te sama osobna imena, prezimena i temeljni obiteljski nadimci počesto nisu bili dovoljni za razlikovanje pojedinih muških osoba. Kod obiteljskih nadimaka interesantno je zamijetiti da su oni primarni, prvi dijelovi dvočlanih nadimaka isključivo patronimnoga podrijetla (motivirani antroponimom povezanim s muškom glavom obitelji), dok su oni sekundarni nadimci, odnosno drugi dijelovi dvočlanih nadimaka podjednako i patronimnoga i metronimnog podrijetla, dakle nisu povezani isključivo s muškom glavom obitelji nego i sa ženskom osobom, najčešće majkom.

Obiteljske nadimke prikupljene za ovoga istraživanja razvrstat ćemo prema prezimenima uz koja se povezuju, a kod onih obiteljskih loza koje se dalje granaju navest ćemo i dodatne obiteljske nadimke.

Za obitelji prezimena *Diminić* zabilježeni su sljedeći nadimci: *Dropini* / *Dropinovi*, *Franèli* / *Franèlovi*, *Frančì* / *Frančìcovi*, *Gopčići* / *Gopčićevi*, *Kaplanići* / *Kaplanićcovi*, *Marijòni* / *Marijònovi*, *Mòrcaki* / *Mòrcakovi*, *Šimòni* / *Šimònovi*, *Tèštići* / *Tèštićcovi* i *Žonètići* / *Žòntići*. Za lozu *Frančì* / *Frančìcovi* potvrđen je i dodatni nadimak *Jacini*. Za lozu *Gopčići* / *Gopčićevi* potvrđeni su i dodatni nadimci *Antonići* / *Antonićcovi*, *Belinini*, *Juretovi*, *Kapàrovi*, *Nàneti* / *Nànetovi*, *Šipulñni*, *Škòdetovi*, *Šorinkini* i *Vláhovi*. Za lozu *Marijòni* / *Marijònovi* potvrđen je i dodatni nadimak *Fòškini*. Za lozu *Šimòni* / *Šimònovi* potvrđen je i dodatni nadimak *Petrinkini*. Za lozu *Tèštići* / *Tèštićcovi* potvrđen je i dodatni nadimak *Udovicini*. Za lozu *Žonètići* / *Žòntići* potvrđeni su i dodatni nadimci *Miškini* i *Pažinkini*.

Za obitelji prezimena *Višković* zabilježeni su sljedeći nadimci: *Dòmçaki* / *Dòmçakovi* i *Županèti* / *Županètovi*. Za lozu *Dòmçaki* / *Dòmçakovi* potvrđeni su i dodatni nadimci *Barili* / *Barilovi*, *Ivićovi*, *Meštrići* / *Meštrićcovi* i *Mòmuli* / *Mòmulovi*. Za lozu *Županèti* / *Županètovi* potvrđeni su i dodatni nadimci: *Cuculjinkini*, *Picini* i *Štepanovi*.

Za obitelji prezimena *Kobajić/Kobavić* zabilježeni su sljedeći nadimci: *Bažališki*, *Letiši*, *Matulinci* i *Žlatari* / *Žlatàrovi*. Za lozu *Bažališki* potvrđeni su i dodatni nadimci *Makarunići*, *Màricini* i *Mravinkini*.

Dio zabilježenih nadimaka usporedno se ovjerava u oblicima koji su množina osobnoga imena ili nadimka i u oblicima koji su posvojni pridjevi

tvoreni od istoga osobnog imena ili nadimka: *Antonići / Antoničevi, Barili / Barilovi, Dòmçaki / Dòmçakovi, Dropini / Dropinovi, Franèli / Franèlovi, Franíci / Franíćovi, Gopcići / Gopcićevi, Kaplanići / Kaplanićovi, Marijoni / Marijónovi, Meštrići / Meštrićovi, Mòmuli / Mòmulovi, Mòrcaki / Mòrcakovi, Nàneti / Nànetovi, Šimòni / Šimònovi, Tèštići / Tèštićovi, Žlatàri / Žlatàrovi, Županèti / Županètovi*. Neki su pak nadimci zabilježeni samo u množinskom liku osobnoga imena ili nadimka: *Bažališki, Jacini, Letiši, Makarunići, Matulinci, Šipulini, Žonètići / Žontići*, dok su drugi potvrđeni samo kao posvojni pridjevi tvoreni od osobnoga imena ili nadimka: *Belinini, Cuculjinkini, Fòškini, Ivićovi, Jùretovi, Kapàrovi, Màricini, Miškini, Mravinkini, Pažinkini, Petrinkini, Picini, Škòdetovi, Šorinkini, Štepanovi, Udovícini, Vlàhovi*.

Slijedi objašnjenje motivacije i podrijetla obiteljskih nadimaka zabilježenih u Svetom Lovreču Labinskom:

Antonići / Antoničevi – motiviran patronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Antòn*, odnosno *Antonić*;

Barili / Barilovi – motiviran patronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Barila*, koji je dobiven metaforizacijom prema apelativu *barila* ‘manja bačva, bačvica’ (a posredno je motiviran djelatnošću iz materijalnoga svijeta: obitelj je imala gostionicu);

Belinini – motiviran metronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: majka je nosila nadimak *Belina* nastao metaforizacijom od tjelesne osobine (imala je albinizam, odnosno bila je bijele kose, svijetloplavih očiju i izrazito svijetle puti; od *bèla* ‘bijela’);

Dòmçaki / Dòmçakovi – motiviran patronimnim antroponimom, osobnim imenom: glava obitelji bio je *Domèniko*, odnosno *Dòme* ili *Dòmçak*;

Dropini / Dropinovi – motiviran patronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Dropina* koji je dobiven metaforizacijom prema apelativu *dropina* ‘drop: ostaci tiještenja grožđa’;

Fòškini – motiviran metronimnim antroponimom, osobnim imenom: majka je nosila osobno ime *Fòška*;

Franèli / Franèlovi – motiviran patronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Fràne*, odnosno *Franèla*.⁵²

⁵² U susjedstvu su živjele dvije obitelji *Diminić* kojima se najstariji predak zvao *Frànjo*, odnosno *Fràne*, pa kako je za starijega od njih iskorišten sufiks *-ić* za tvorbu nadimka, kod mladega je uporabljen sufiks *-ela*.

Franići / Franićovi motiviran patronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Fràne*, odnosno *Franić*;

Gopčići / Gopčićevi – motiviran patronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Gopčić*, koji je pak nastao metaforizacijom od tjelesne osobine – bio je *gopčić* ili *mići gòbac* ‘mali grbavac’;

Ivićovi – motiviran patronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Íve*, odnosno *Ivić*;

Jacini – motiviran patronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Jàkov*, odnosno *Jòce*;

Juretovi – motiviran patronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Jure*;

Kapàrovi – motiviran patronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Kapàra*, nastao metaforizacijom apelativa, koji je posredno motiviran materijalnim stanjem: anegdota kaže kako glava obitelji nije imao sa sobom dovoljno novaca kad je išao kupiti žito pa je najprije dao kaparu, a onda se vratio s ostatkom novca;

Kaplanići / Kaplanićovi – motiviran patronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: glava obitelji bio je *Kaplanić*, a taj je nadimak moguće povezati s apelativom turskoga podrijetla *kaplan* ‘divlja zvijer: tigar’, stoga je on mogao nastati metaforizacijom prema nazivu životinje;

Makarunići – motiviran patronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Makarunić*, koji je dobiven metaforizacijom prema apelativu *makarun* ‘vrsta tjestenine’;

Màricini – motiviran metronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: majka je nosila osobno ime *Marija*, odnosno *Màrica*;

Marijòni / Marijònovi – motiviran patronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Màrio*, odnosno *Marijòn*;

Matulinci – motiviran patronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Mòte*, odnosno *Matulinac*;

Meštrići / Meštrićovi – motiviran patronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Meštrić*, koji je pak motiviran djelatnošću iz materijalnoga svijeta – bio je vrstan majstor, *měštar*;

Miškini – motiviran metronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: majka je nosila nadimak *Miška* nastao metaforizacijom prema nazivu životinje (*miš*);

Mòrcaki / Mòrcakovi – motiviran patronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Mòrcak*, koji je pak motiviran tjelesnim karakteristikama – bio je crnomanjast čovjek, *mòro*, odnosno *mòrcak*;

Mravinkini – motiviran metronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: majka je nosila nadimak *Mravinka* nastao metaforizacijom prema nazivu životinje (*mrav*);

Nàneti / Nànetovi – motiviran patronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Āvan*, odnosno *Nàne*;

Pažinkini – motiviran metronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: majka je nosila nadimak *Pažinka*, koji je dobiven transonimizacijom etnika *Pažinka* ‘koja je iz Pazina’;

Petrinkini – motiviran metronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: majka je nosila osobno ime *Petra*, odnosno *Petrinka*;

Picini – motiviran metronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: majka je nosila nadimak *Pica* nastao metaforizacijom prema ponašanju – običavala je ljude bockati prstom (*picigat*);

Šimòni / Šimònovi – motiviran patronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Šimùn*, odnosno *Šimòn*;

Šipulini – motiviran patronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Šipe*, odnosno *Šipulin*;

Škòdetovi – motiviran patronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Škòde*, koji je dobiven metaforizacijom prema apelativu *škòda* ‘šteta’;

Šorinkini – motiviran metronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: majka je nosila nadimak *Šorinka* nastao metaforizacijom od tjelesne osobine – imala je oči različite boje, šarene, odnosno *šore*;

Štepanovi – motiviran patronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Štepan*;

Tèštići / Tèštićovi – motivirani patronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Tèštić*, koji je dobiven metaforizacijom prema apelativu *tèšta* (tal. *testa* ‘glava’);

Udovicini – motiviran metronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: majka je nosila nadimak *Udovica*, motiviran obiteljskom situacijom, odnosno društvenim statusom;

Vlahovi – motiviran patronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Vlah*, koji je dobiven transonimizacijom podrugljivoga etnonima *Vlah*,⁵³

Žlatàri / *Žlatàrovi* – motiviran patronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Žlatòr*, koji je dobiven metaforizacijom prema apelativu *žlatòr* ‘zlatar’;

Žonètići / *Žòntići* – motiviran patronimnim antroponimom, osobnim imenom: glava obitelji bio je *Žvane*, odnosno *Žòne*;

Županèti / *Županètovi* – motiviran patronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Župòn*, koji je dobiven metaforizacijom prema apelativu *župòn* ‘prvi čovjek sela, najugledniji seljanin’.

Obiteljski nadimci *Bažališki*, *Cuculjinkini*, *Letiši* i *Mòmuli* također su motivirani antroponimima, preciznije, osobnim nadimcima (metronimnim *Cuculjinka* te patronimnima *Bažališka*, *Letiš* i *Mòmulo*), no motivacija tih osobnih nadimaka nije nam poznata.

Svi su obiteljski nadimci zabilježeni za ovoga istraživanja jednorječne strukture. Nadimci imeničkoga tipa nastali su pluralizacijom početnih leksema (najčešće se radi o muškim osobnim imenima ili osobnim nadimcima), a oni pridjevskoga tipa dodavanjem sufikasa *-evi*, *-ovi* ili *-ini*.

4. ZAKLJUČAK

Za potrebe je ovoga rada terenskim istraživanjem u Svetom Lovreču Labinskom prikupljena antroponimijska građa: osobna imena, prezimena te osobni i obiteljski nadimci, a dio je građe ekscerptiran i iz knjige *Sveti Lovreč Labinski i okolica* Lucijana Diminića iz 2003. godine i zatim provjeren u razgovoru s obavjesnicima. Nakon uvoda u kojem se donose osnovni po-

⁵³ Za stanovnike Svetoga Lovreča Labinskoga, ali i cijele Labinštine, *Vlahi* su stanovnici mjesta koja se nalaze s njima suprotne obale rijeke Raše, od Barbana pa sve do Pule. Riječ je o stanovništvu koje govori jugozapadnim istarskim migracijskim dijalektom koji se u mnogočemu razlikuje od autohtonoga čakavskoga ekavskog dijalekta kojim se govori na Labinštini. Usto, poznato je da se to stanovništvo u 16. st. doselilo na prostor jugozapadne Istre iz zaleđa Makarskoga primorja (usp. Lisac 2009: 149–150), stoga ne treba čuditi što ih Labinjani i danas smatraju strancima, doseljenicima – *Vlahima*, a taj etnonim ima uglavnom podrugljivu i uvredljivu notu.

vijesni podatci o Svetom Lovreču Labinskom te o fonološkom sustavu toga mjesnoga govora (vokalizmu, konsonantizmu i prozodiji), u središnjem dijelu rada analiziran je prikupljeni antroponimijski materijal. Osobna su imena raščlanjena s obzirom na svoju službenu i neslužbenu uporabu, podrijetlo i tvorbu, a donose se i komentari o njihovoj sklonidbi, tvorbi posvojnih pridjeva te načelima nadijevanja osobnih imena. Pri analizi prezimenske građe razmatralo se jezično podrijetlo, motivacija i tvorba. Osobni i obiteljski nadimci rastumačeni su i klasificirani sa semantičkoga i s tvorbenoga aspekta. Kako bi se dobila što cjelovitija slika antroponimijskoga fonda Svetoga Lovreča Labinskoga, podatke prikupljene ovim istraživanjem valjalo bi dopuniti i onima iz matičnih knjiga i drugih dostupnih pisanih izvora. Time bi se dobio i detaljniji i kvalitetniji uvid u dijakronijski razvoj antroponimijskih kategorija u toj seoskoj sredini, koji je ovim radom djelomično zahvaćen, ali otvara put daljnjim istraživanjima, opisima i usporedbama te građe.

LITERATURA

Anić, Vladimir i dr. 2002. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi Liber.

Anić, Vladimir i dr. 2009. *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Novi Liber.

Benozon, Ivana. 2003. Obiteljski nadimci u Vranjicu kod Splita. *Čakavska rič*, XXXI, 1–2, 165–188.

Bjelanović, Živko. 1988. *Antroponimija Bukovice*. Split: Književni krug.

Bratulić, Josip; Petar Šimunović. 1985. *Prezimana i naselja u Istri. Narodnosna statistika u godini oslobođenja*. Pula – Rijeka: Čakavski sabor Pula – Istarska naklada – Otokar Keršovani – Edit – Centro di ricerche storiche.

Carović, Ines; Kristian Novak. 2016. Obiteljski nadimci u Držimurcu i Strelcu: motivacija, tvorba i pragmatika. *Folia onomastica Croatica*, 25, 53–73.

Čilaš Šimpraga, Ankica. 2006. Obiteljski nadimci u Promini. *Folia onomastica Croatica*, 15, 39–69.

Čilaš Šimpraga, Ankica. 2007. Razvoj prezimenskoga sustava na Mišjevcima. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 33, 41–65.

Čilaš Šimpraga, Ankica. 2011. Muška osobna imena u Promini. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 37, 2, 333–364.

Čilaš Šimpraga, Ankica. 2011. Osobni nadimci u seoskoj sredini na primjeru Promine. *Folia onomastica Croatica*, 20, 21–48.

Čilaš Šimpraga, Ankica; Dubravka Ivšić Majić, Domagoj Vidović. 2018. *Rječnik suvremenih hrvatskih osobnih imena*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Deanović, Mirko; Josip Jernej. ¹⁴2002. *Talijansko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga.

Diminić, Lucijan. 2003. *Sveti Lovreč Labinski i okolica*. Labin: Mathias Flacius.

Horvat, Joža. 2012. Iz antroponimije ludbreške Podravine: obiteljski nadimci u Svetome Đurđu, Obrankovcu i Prilesu. *Folia onomastica Croatica*, 21, 59–96.

Horvat, Joža. 2015. Pogled u suvremenu antroponimiju Svetoga Đurđa: osobna imena. *Jezikoslovni zapiski*, 21, 2, 113–134.

Istarska enciklopedija. 2005. Ur. Bertoša, Miroslav; Robert Matijašić. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.

Lisac, Josip. 2009. *Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Lukežić, Iva. 1998. *Govori Klane i Studene*. Crikvenica: Libellus.

Mihovilović, Kristina. 1997. Fortifikacija gradine Gradac – Turan iznad Koromačna. Ur. Čečuk, Božidar. *Arheološka istraživanja u Istri*. Zagreb: Hrvatsko arheološko društvo, 39–59.

Milevoj, Marijan. 1997. *Prezimana i nadimci: Labin, Raša, Sv. Nedjelja, Pićan, Kršan*. Labin: Naklada Matthias.

Milevoj, Marijan. 2003. *Labinade*. Labin: Mathias Flacius.

Milevoj, Marijan. 2006. *Gonan po nase. Rječnik labinske čakavice*. Labin: Mathias Flacius.

Nežić, Ivana. 2013. *Fonologija i morfolologija čakavskih ekavskih govora Labinštine*. Doktorski rad. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.

Šimundić, Mate. 2006. *Rječnik osobnih imena*. Zagreb: Matica hrvatska.

Šimunović, Petar. 2005. *Toponimija hrvatskoga jadranskog prostora*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Šimunović, Petar. 2006. *Hrvatska prezimana*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Šimunović, Petar; Franjo Maletić. 2008. *Hrvatski prezimenik*. Golden marketing – Tehnička knjiga.

Šimunović, Petar. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Vidović, Domagoj. 2005. Nacrt za vidonjsku antroponimiju. *Folia onomastica Croatica*, 14, 147–177.

Vidović, Domagoj. 2006. Dobranjska prezimena i nadimci. *Folia onomastica Croatica*, 15, 191–216.

Vidović, Domagoj. 2010. Obiteljski nadimci u Pučišćima na otoku Braču. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 36, 2, 345–367.

Vidović, Domagoj. 2014. *Zažapska onomastika*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Vodanović, Barbara. 2005. Osobna imena na otoku Pašmanu. *Folia onomastica Croatica*, 14, 201–216.

Vodanović, Barbara. 2017. Osobni nadimak, figura za društveno uvjetovani kontekst (na primjeru nadimaka s otoka Pašmana). *Folia onomastica Croatica*, 26, 139–155.

Vranić, Silvana. 2005. *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi*. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, Odsjek za kroatistiku.

Vuković, Siniša. 2006. Antroponimija Vrisnika. *Čakavska rič*, XXXIV, 1–2, 203–221.

ON THE ANTHROPNOMY OF SVETI LOVREČ LABINSKI

Summary

The dialect of Sveti Lovreč Labinski is a part of the Southern subgroup of the Labin group of dialects included in the dialectologically relevant literature as a part of the Central Istrian subdialect of the Čakavian Ekavian dialect. This paper presents the basic historical and geographical information about Sveti Lovreč Labinski as well as a review of the basic phonological (vocalic, consonantal, and prosodic) features of that local dialect. The central part of the paper is dedicated to a detailed analysis of the anthroponymic material collected in field research. Special attention was given to first names, last names, and personal and family nicknames. Those three basic anthroponymic categories are observed with regard to their linguistic origin and analysed from both the semantic-motivational and the formative aspect.

Key words: *Sveti Lovreč Labinski, Labin group of dialects, phonology, anthroponymy, first name, last name, nickname*

DALL'ANTROPONIMIA DI SAN LORENZO D'ALBONA

Sommario

La lingua parlata di San Lorenzo d'Albona fa parte del sottogruppo di Labin (Albona) e che nella letteratura rilevante a livello dialettale è inclusa nel sottodialeto dell'idioma centrale ciakavo-ecavo dell'Istria. Questo lavoro presenta i dati storici e geografici fondamentali della parlata locale d'interesse. La parte centrale è dedicata alla suddivisione dettagliata del corpo antroponimico rilevato grazie alla ricerca sul campo. È stata prestata particolare attenzione ai nomi personali, ai cognomi e soprannomi di famiglia. Queste categorie antroponimiche principali sono state considerate in relazione alla loro origine linguistica e analizzate da un punto di vista della semantica e della formazione verbale.

Parole chiave: *San Lorenzo d'Albona; lingue parlate di Albona; dialetto ecavo-ciakavo; antroponimia; nome personale; cognome; soprannome*

Podatci o autorici:

Dr. Ivana Nežić posijedoktorantica je na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Sveučilišna avenija 4, 51000 Rijeka, E-mail: irepac@ffri.hr